

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Martina Vobořilová

3. ročník – prezenční studium

Obor: Pedagogika – veřejná správa

Děti a moderní komunikační prostředky

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Evžen Růžička, CSc.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Toveři dne 2. 3. 2011

.....

podpis

Děkuji svému vedoucímu práce RNDr. Evženu Růžičkovi, CSc., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálůvých podkladů k práci. Děkuji paní ředitelce základní školy Aloise Štěpánka Dolany a paní Magistře Martině Smičkové ze střední průmyslové školy strojnické v Olomouci, za umožnění dotazníkového šetření. Děkuji rodině a přátelům za morální podporu po dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1 HISTORIE	7
1.1 Elektrický hlas	7
2 MASOVÁ MÉDIA	9
2.1 Periodizace vývoje lidské komunikace	10
3 INTERNET	12
3.1 Funkce internetu	12
3.2 Rizika a nežádoucí aktivity na internetu	13
3.3 Závislost na internetu	13
3.4 Dopad užívání internetu na jedince	14
3.5 Nadměrné užívání internetu	15
3.6 Extrémně negativní jevy	16
4 MODERNÍ TRENDY V ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACI	17
4.1 Rozdíly mezi běžnou a e-komunikací	17
4.2 Nebezpečné komunikační praktiky	18
4.3 Typy komunikace	19
4.4 Vliv elektronických médií na děti a mládež v ČR	22
4.5 Negativní důsledky elektronických médií na děti a mládež	22
4.6 Vliv elektronické komunikace na děti a mládež	22

5 FACEBOOK	24
5.1 Proč zrovna Facebook	24
6 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE	26
6.1 Vývoj a uplatnění médií ve volném čase dětí a mládeže	26
6.2 Média o dětech a mládeži pro dospělé	27
6.3 Média o světě, pro děti a mladé lidi	27
6.4 Pokračování rychlého vývoje médií	28
7 MOŽNÁ BUDOUCNOST	30
7.1 Rozpoznávání obličeje	30
7.2 Vytápění počítačem	30
8 PRAKTICKÁ ČÁST	31
8.1 Výzkumné šetření	31
8.2 Formulace hypotéz	31
8.3 Ověřování hypotéz	33
8.4 Grafy	41
ZÁVĚR	45
POUŽITÁ LITERATURA	46
SEZNAM PŘÍLOH	48
ANOTACE	

ÚVOD

V dávných dobách nebyla komunikace tak velmi vyspělá, jako je dnes. Mezi prvními se objevila komunikace díky morseovce, zasilání telegramů a dopisů. Díky těmto technologiím jsme mohli varovat a zachránit mnoho lidí. Každý den se komunikace vyvíjí rychleji a rychleji. Zasahuje do našich životů, ať záměrně či nezáměrně. Každý den se setkáváme s komunikačními prostředky, aniž bychom si to uvědomovali. Dříve tomu tak nebylo. Neexistovaly televize, telefony, internet a tudíž i ostatní moderní komunikační prostředky, jako je dnes e-mail, Skype, ICQ, Facebook a jiné. Díky těmto vynálezům se mohou lidé dorozumívat na celém světě. Spojení netrvá několik dní, nebo minut jako dříve, ale pouze několik sekund. Můžeme si rychleji předávat informace o katastrofách, nebezpečí nebo nějaké zkáze. Nebo prostě jen komunikovat se svými přáteli a blízkými lidmi.

Moderní komunikační prostředky mají na nás jak pozitivní, tak i negativní vliv. A to především na děti a mládež. Ve své bakalářské práci bych se chtěla zabývat tím, jak se některé komunikační prostředky vyvíjely. Podíváme se do historie, přítomnosti a na plánovanou budoucnost. Také se chci věnovat tomu, jak nás to začalo jako lidskou populaci ovlivňovat, měnit a jak nám moderní komunikační prostředky zasahují do běžného pracovního dne, co by nemělo ovlivňovat děti a mládež. Díky moderní komunikaci mohou k nám proudit nejen pravdivé informace, ale bohužel i mlživé. Musíme si dávat pozor na to, co je vlastně pravda. Někdy je to jinak, než se nám může na první pohled jevit.

Svůj výzkum jsem zaměřila na žáky 2. stupně základní školy a na žáky střední odborné školy. Domnívám se, že jsou příliš mnoho ovlivněni moderními komunikačními prostředky. Také chci zjistit, kolik času tráví na internetu.

1 HISTORIE

Od nejstarších dob se lidé dorozumívali světelnými znameními, zprvu jen zapálením hranice. Podle pověsti - vtělené Aischylem v jeho tragédii Agamemmon – vytvořil řecký vojevůdce ohňovou telegrafii.

Claude Chappe se dorozumíval se svými bratry ze zahrady hůlkami různě zkříženými podle smluvené abecedy. Přišla revoluce a Claude Chappe chtěl být vlasti užitečný, vzpomněl si na hříčku ze studentských let a zdokonalil ji k praktické potřebě.

Na stožáru se nakláněla v různých úhlech dvě ramena, každé kombinaci odpovídalo písmeno nebo číslice. První zkoušky v dubnu 1791, mezi dvěma sousedními obcemi se zdařily, a bratři Chappeové se vypravili do Paříže nabídnout vynález vládě. Vláda přístroj přijala až v březnu 1792 a dala provést v červenci 1793 zkoušky. Dopadly znamenitě, a proto bylo dekretem ze 4. srpna 1793 nařízeno bratřím Chappeům postavit telegrafní linku mezi Paříží, Lillem a Landavou (ve Falcí), k podávání vojenských zpráv. Telegrafní služba se rychle rozšiřovala všemi směry, z Paříže do Štrasburku, do Brestu, do Dijonu, do Lyonu.

Původně trvalo vysílání optické značky 20 vteřin: 4 sekundy k nařízení ramen, 16 vteřin ustálená poloha, aby ji následující stanice dobře zachytila. Chappe později vysílání urychlil. Zavedl knihu zkratk pro běžná slova (jakýsi telegrafní kód), stačilo vysílat jen dvě značky. První označovala stránku knihy značek a druhá příslušný řádek. Takto se mohlo telegrafovat z Paříže do Lille – 210 km, 22 stanic – za 2 minuty, do Štrasburku za 5 min. 22 s. Stanice byly od sebe vzdáleny asi 10 km. Telegrafování nebylo levné. Delší telegram stál až 150 franků. Mohlo se telegrafovat jen za jasného počasí. Chappeův telegraf se postupně zdokonaloval až k elektronickým telegrafům.

Další telegraf byl například Morseův. Podařilo se mu telegrafovat na vzdálenost 1700 stop = 510 m. První Evropská linka Morseova telegrafu byla zřízena mezi Hamburkem a Cuxhavenem. Morseův telegrafní přístroj klapákový byl zanedlouho doplněn přístrojem tiskacím.

1.1 Elektrický hlas

Mnoho lidí se pokoušeli vytvořit přístroj, který by přenášel zvuk. Zmíním jenom některé. Třeba Američan Meuccih v roce 1852 sestrojil jakýsi telefon, umožňující dorozumět se na kratší vzdálenost. Přijímač i vysílač byly jednoduché – měděný terčík

připojený izolovaně k elektrickému vedení a uzavřený v kovovém trychtýři. Při telefonování seděly obě telefonující osoby na skleněné desce.

Mnohem dále pokročil německý učitel Ph. Reis. Na myšlenku telefonu ho přivedlo stadium sluchového ústrojí. První pokusy byly primitivní – provrtal zátku od sudu, k jedné straně otvoru připevnil měchuřinu, o tu lehce opřel otáčivou páčku. Druhý konec této páčky tvořil elektrický kontakt s plochou pružinou. Proudové nárazy vzniklé kmitáním měchuřiny, vyvolaným zvuky, vedl do cívky nastrčené na jehlici vsunuté do otvoru v houslích. Elektrické nárazy rozkmitaly jehlici, a housle – jako rezonanční deska – se rozezvučely souhlasně se zvuky zachycovanými měchuřinou. Poprvé toto zařízení bylo předvedeno v roce 1861 ve Frankfurtu nad Mohanem. Přenášelo tóny a různé zvuky asi na 100 m daleko. Při těchto pokusech byly přenášeny akordy, melodie. Jednotlivá slova byla nezřetelná. Mohl se rozeznat tázavý, rozkazující, pochybovačný, udivený a podobný tón řeči.

Další vynálezce telefonu byl Američan Alexandr G. Bell. Zabýval se vyučováním hluchoněmých. Sestrojil loutku napodobující velmi přirozeně dětský pláč i dětské žvatlání. Roku 1876 byla otevřená první telefonní linka z Bratfordu do Mount Pleasant, 8 km dlouhá. Již v listopadu téhož roku se mohlo mluvit po lince již skoro 30 km daleko, vznikla první telefonní zpráva. Roku 1877, byl první soukromý telefon. Vznikla první městská telefonní síť v New Haven. Všechno to provedla Bellova telefonní společnost (Bell Telephone Association). Tohle telefonní zařízení se postupně rozšiřovalo do Anglie, Německa, Paříže a dalších zemí. (Hoch, 1958, s. 242 - 256)

2 MASOVÁ MÉDIA

Výraz médium pochází z latinského jazyka a znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel. Tedy to, co něco zprostředkovává, co zajišťuje prostředí, v němž se něco odehrává, zprostředkovává někomu nějaké sdělení (pomáhá vyjádřit vůli, poznatek, či zkušenost, nabízí názor aj). S pojmem médium se můžeme setkat v různých oborech, které se věnují různým projevům mezilidské, sociální komunikace. Slovo médium může mít mnoho významů, může to být užívání jazyka a neverbálních prostředků komunikace, písmo, nebo telefon je možné považovat za média. Někdy se médium rozumí technologie, které zajišťují produkci, přenos a příjem sdělení, jindy se výraz může vztahovat k lidem, kteří produkují mediální obsahy.

Komunikačními prostředky, médii, se tedy může v širším slova smyslu rozumět vše, co zajišťuje komunikaci. V nejzákladnější rovině existuje soubor nástrojů ke komunikaci, bez nichž se nelze při žádné komunikaci obejít. Média se dělí do čtyř hlavních skupin.

1. Primární média

Přirozený jazyk, například čeština a k tomu všechny prostředky neverbální komunikace - (intonace, mimika, gesta, postoje, proxemika atd.) Takle komunikace je omezená tím, kam člověk doslechne a dohlédne. Toto omezení se snaží překonávat sekundární média.

2. Sekundární média

Jsou to všechny technické vymoženosti, jež dovolují komunikovat na větší vzdálenosti nebo přes hranice času. Účelem je přenášet sdělení na největší vzdálenost, navázat kontakt s druhým člověkem co v nejkratším čase a zaznamenávat sdělení tak, aby vydržela co nejdéle a mohla sloužit k přenosu poznatků a zkušeností mezi generacemi. Sekundární komunikace usiluje o záznam sdělení, tedy obrázky, písmo, později i tisk a nejrůznější prostředky mechanického, analogového, či digitálního nahrávání, stejně jako prostředky snažícím o přenos sdělení. Šlo o to, aby se sdělení dostalo i vzdáleným adresátům. Sekundárními médii byli proto i poslové, (později i pošty), nejrůznější typy signalizace (např. kouřové signály, bubnování, námořní abecedy) a nakonec přenosová a vysílací technika od telegrafu po telefon a počítačové komunikační sítě. Od devadesátých let 20. století, kde se začala ve velkém měřítku rozvíjet komunikace pomocí okamžitého přenosu dat (počítačovými sítěmi a jejich

aplikací v mobilních telefonech apod.) už fakticky nepředstavuje vzdálenost překážku v komunikaci. Sekundární média si zachovávají své funkční určení: slouží k podpoře interpersonální komunikace přes hranice prostoru a času, byť často za cenu jistého ochuzení, např. vizuální dojem (jako je tomu u telefonu), nebo vizuální a auditivní zážitek (u dopisu či SMS), i když to současné technické prostředky mohou překonávat (Skype, ICQ). Je zřejmé, že užití SMS a e-mailu ochuzuje komunikaci o rozměr nabídky a přenosu citového vztahu ke sdělovanému a k oslovovanému. Komunikační praxe se to snaží nahradit „signály emoce“ (tzv. emotikony) v podobě nejrůznějších grafických nápověd (tzv. smajlíků).

3. Terciální média

Zahrnují například veřejná vystoupení, divadlo, vybubnovaná sdělení. Později to byl tisk, televizní a rozhlasové vysílání. Počítáme sem i film a hudební nahrávky. Nástup počítačových sítí, rozvoj internetu, vznik celosvětové sítě „www“ nakonec vedly k tomu, že vzniklo technologické prostředí, které dovoluje možnosti sekundárních a terciálních médií, využívat v integrované podobě osobního počítače napojeného na moderní telefonní síť, využívající digitalizovaný signál a přednosti telekomunikačních přenosů.

4. Síťová (kvartální) média

Pro něž je charakteristické, že slouží jako podpora interpersonální (např. e-mail, chat) i masové komunikace. Jsou to například portály tradičních masových médií, ryze internetové zpravodajské portály, vyhledávače. Existence takové komunikační technologie vede druhotně k rozvoji komunikačních aktivit, které jsou možné proto, že taková technologie existuje. Tak například tzv. blogy jsou ve skutečnosti pokusem o zvýšení míry individualizace veřejné komunikace. Naopak www stránky typu facebook, jsou pokusem o potenciální masovou nabídku ryze individuálního obsahu. (Jirák, Köpplová, 2009, s. 36 - 40)

2.1 Periodizace vývoje lidské komunikace

Masová média překonávají bariéry prostoru i času a umožňující celospolečenskou komunikaci nepředstavitelných rozměrů. Masová média se stávají součástí proměn a rozvoje komunikačních technologií. Jedná se o uspořádání dějin lidské komunikace do celků vyznačujících se nějakým dominantním typem komunikace, kde převažuje užití

nějakého média. Od primárních médií, přes zdokonalení komunikačních možností, kde se odlišují jednotlivé etapy. Třídění na primární, sekundární, terciální a kvartální média, jsou až výsledkem snahy o proniknutí do proměn vývoje lidské komunikace.

Rozlišujeme 5 základních etap ve vývoji lidské komunikace:

1. epocha a znamení signálů – fáze vývoje člověka,
2. epocha mluvení a jazyka – jejíž počátek je zhruba v období před 90 - 40 tisíci lety,
3. epocha psaní – jejíž počátek je zhruba před 5 tisíci lety,
4. epocha tisku – začíná v polovině 15. Století,
5. epocha masové komunikace – jejíž počátek je kladen na začátek 19. století.

Autoři uvažují o tom, že na sklonku 20. století přešlo lidstvo do šesté etapy vývoje komunikace, do epochy počítačů.

„Abychom získali nový systém masové komunikace, musí běžnému uživateli být dostupný jak hardware, tak dovednosti k tomu, aby byl v každodenním životě schopen užívat počítače tak, jak užívá ostatní média“. (DeFleur-Ballová-Rokeachová, 1996, s. 346)

Svéráznou kombinací komunikačně-technologického a sociálně-historického přístupu představuje pokus amerického historika Irvinga Fanga. Ve své knize *„A History of Mass Communication“* (Dějiny masové komunikace) „ vychází z toho, že pro vývoj proamerické civilizace jsou příznačné „informační revoluce“ a rozlišuje „...šest etap v západních dějinách, které sahají do 8. století před Kristem do nedaleké budoucnosti...“ (Fang, 1997)

1. etapa používání písma,
2. etapa rozšíření tisku,
3. etapa nástup naivách médií,
4. etapa revoluce v Evropě a Americe na počátku 19. století,
5. etapa rozvoj telefonu, vysílání, možnosti nahrávek, tisku, levných poštovních služeb, více informací a zábavy,
6. etapa počítačů, faxů a satelitů. (Jirák, Köpplová, 2009, s. 48 - 53)

3 INTERNET

Internet je celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí, ve kterých mezi sebou počítače komunikují. Společným cílem všech lidí využívajících internet je bezproblémová komunikace (výměna dat).

Nejznámější službou poskytovanou v rámci internetu je WWW (kombinace textu, grafiky a multimédií propojených hypertextovými odkazy) a e-mail - elektronická pošta atd.

Slovo internet pochází z mezinárodní (původně latinské) předpony **inter** (česky mezi) a anglického slova **net** (network, česky síť). Původně šlo o označení jedné ze sítí připojených k internetu, avšak došlo k zobecnění pojmu, který dnes označuje celou síť. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>)

3.1 Funkce internetu

Informační funkce – jsou to obsahy, které nás o něčem informují, např.: zprávy, komentáře, aktuality, mapy, encyklopedie, turistické a dopravní informace, stránky úřadů a institucí, apod. Výhodou internetové, informační funkce je, že starší verze a čísla novin, seriálů a různých příspěvků jsou stále na internetu dostupná a to prostřednictvím archivů. Informace zahrnují jak špičkové výsledky, tak naprosté mystifikace, dezinformace, nebo cílené provokace. Neexistuje žádný systém, který by třídil pravdivost a spolehlivost informací. Nejdůležitější věci v informačním kanále je okamžité aktualizování všech možných zpráv. Rychlost aktualizování je důležitá především v oblasti finančních trhů.

Zábavná funkce – zahrnuje především hudbu, výtvarné formy – fotografie, humor, klipy – hudební a filmové, počítačové hry, ale i lidovou zábavu a mnoho dalšího. Zábavná funkce má mnoho podob. Nejčastější se uplatňují anekdoty, zábavné mystifikace, populární hudba, která se dá zkopírovat. Přínosem je i neomezená kapacita stránek, kam si lidé mohou dávat svá rodinná alba, různé své umělecké fotografie, cokoliv. Novou zábavou jsou diskuse – chat, je to spíše seznamka, zábava, diskusní kluby...nebo jen obyčejné surfování „brouzdání“ po internetu. To je pravděpodobně největší aktivitou společně s hraním elektronických her. Takhle vzniká internetová

závislost. Člověk se snaží o nic nepřijít.

Komerční funkce – obsahuje především reklamy, elektronické nákupy. Tato funkce přitahuje významnou část uživatelů. Největší poskytovatel internetových komerčních služeb na světě je AOL Time Warner.

Dálkově provozované služby – hlavně elektronická komunikace, jako je e-mail, SMS zprávy, elektronické bankovníctví, elektronické vyřizování na úřadech aj.

(Musil, 2003, s. 163 - 169)

3.2 Rizika a nežádoucí aktivity na internetu

Internet je považován za možný objekt kriminálních útoků a za potenciální nástroj kriminality, jako každá jiná lidská činnost. Značné problémy jsou spojeny s tím, že internet nemá definovaného „provozovatele“, to znamená, že tvůrcem, dodavatelem obsahu může být každý. Nebezpečné jsou ilegální obsahy - organizování a šíření terorismu, šíření drog, obchod s bílým masem, pedofilie a další druhy, jako je pornografie. Tvrdí se, že zneužívání internetu umožnilo skutečný vznik organizované mezinárodní činnosti. Další příklady nežádoucích aktivit – podvody, finanční kriminalita a poškozování trhu, „praní špinavých peněz“, rasismus, porušování autorských práv, šíření počítačových virů, vystupování jménem jiného, hackerství, porušování soukromí, žebření na internetu, nevyžádaná reklama (spam) a další.

3.3 Závislost na internetu

Předmětem závislosti se nejčastěji stává náhodné „surfování“, (prohlížení) např.: erotických stránek, hraní her a chat. Za závislost se považuje (např.: v USA) více než 11 hodin jednotlivého typu aktivity za týden. Většinu závislých tvoří mladí lidé. Závislost na internetu se dá srovnat k závislosti na drogách. Dopady na psychiku a život závislého jsou podobné. Vyznačují se ztrátou smyslů pro realitu, rozpad sociálních vazeb závislého, ztráta norem chování, rozpad rodiny, izolovanost a deprese. Následky vedou ke zdravotním potížím, nakonec ke ztrátě práce a následně ke kriminalitě, jako u drogové závislosti. Za stupeň závislosti lze pokládat i „surfování“ a prohlížení pornostránek na pracovišti, protože pracovník tak jedná vědomě a ví, že riskuje trest. (Musil, 2003, s. 174 - 179)

Člověka se dá brát za závislého, pokud v posledním roce splňuje 4 nebo více následujících kritérií:

- Když má člověk pocit, že myslím na internet, nebo internetové služby v době, kdy není zrovna k internetu připojen.
- Pokud člověk neustále cítí, že má potřebu trávit více času na internetu, aby dosáhl uspokojení svých potřeb.
- Uživatel nedokáže kontrolovat své používání internetu.
- Pocit neklidu, vznětlivost a popudlivost, když se uživatel pokouší ukončit své internetové aktivity.
- „Surfování“ na internetu, jen proto, aby člověk utekl před problémy, zbavil se pocitů bezmocnosti, viny, úzkosti a deprese.
- Risk ztráty významného vztahu, zaměstnání nebo příležitosti pro vzdělávání či kariéru, kvůli používání internetu.
- Abstinenční příznaky, deprese, náladovost, popudlivost, když není uživatel připojen k internetu.

Další příznaky závislosti na internetu: Drastická změna životního stylu, pokles fyzické aktivity, bezohlednost vůči svému zdraví, opomíjení důležitých životních aktivit, spánková deprivace, snížení sociability, která vede ke ztrátě přátel, zanedbávání rodiny, přátel, osobních povinností, zaměstnání, odmítavost být delší čas bez internetu atd.

Závislosti:

- a) Závislost na cybersexu – zahrnuje časté používání webových stránek pro cybersex a cyberporno.
  - b) Závislost na cybervztahu – přílišné zapojování do vztahů přes internet.
  - c) Internetová kompulzivita – zahrnuje gambling, nakupování, obchodování a to všechno skrz internet.
  - d) Informační přetěžování – „surfování“ po webových stránkách a vyhledávání v databázích.
  - e) Závislost na počítači – nejčastěji hraní počítačových her jako je třeba Solitaire aj.
- (Divínová, 2005, s. 64 - 80)

3.4 Dopad užívání internetu na jedince

„Velmi časté používání domácího počítače – zejména vysedávání u internetu, statisticky významně koreluje s poklesem uživatelské komunikace s ostatními členy

rodiny a se sníženým počtu lidí, kteří aktuálně patří do jeho (fyzického) sociálního kruhu. Dále byl prokázán nárůst depresivních pocitů a prožitků osamělosti.“ (Vybíral, 2001, s. 16).

Méně času tráví lidé na internetu, kteří mají velký okruh přátel.

3.5 Nadměrné užívání internetu

Zaujetí člověka internetem může být zdravé, patologicky závislé nebo někde mezi těmito póly. Pokud chceme zjistit, u kterého pólu se pohubujeme, máme brát v úvahu osm faktorů:

1. Množství a druh potřeb, které jsou aktivitou oslovovány – Čím více potřeb je internetovými aktivitami oslovováno, tím více je člověk k cyberprostoru připoután.

2. Stupeň deprivace – Čím více je základní potřeba odmítána, nebo přehlížena, tím více bude její naplnění hledáno jinde. Cyberprostor je lépe dostupný, rozmanitý, neodolatelný. O to více, pokud je původcem deprivace „reálný“ život člověka.

3. Druh internetové aktivity – Rozlišujeme dva druhy. Nesociální – hry, tvorba softwaru, sbírání informací... Sociální – vytváření her a soutěží. V tomto prostředí se komunikuje synchronně a asynchronně. Pouze textem, nebo na vizuální a auditivní úrovni. Více přitažlivé jsou chat a e-mail. Umožňují vizuální a textovou komunikaci. Mohou oslovit větší spektrum potřeb.

4. Vliv internetové aktivity na stupeň fungování osobnosti – Zdraví, dodržování hygieny, úspěch v práci a uspokojivý vztah s vrstevníky, přáteli a rodinou – to jsou velmi důležité znaky adaptivního fungování.

5. Subjektivní pocit stresu – Silné pocity deprese, frustrace, rozčarování, odcizení, vina a vztek – to všechno může být varovným znamením patologického užívání Internetu. Internet podvědomě oslovuje a stupňuje potřeby člověka.

6. Vědomá znalost potřeb – Když člověk rozumí svým potřebám, ztrácí moc je ovládat. Krokem k uzdravení může být přiznání si skutečnosti cyberprostoru.

7. Zkušenost a fáze zapojení – Noví uživatelé ještě nemají závislost na internetu, bývají

pouze uchvácení skvělými příležitostmi cyberprostoru a věnují mu spoustu času. Tato fáze většinou pomine s hlásícími se povinnostmi reálného života.

8. Rovnováha a integrace reálného života a života v cyberprostoru – V ideálním případě se aktivity z reálného světa a cyberprostoru navzájem doplňují a překrývají. Člověk, který se setkává s přáteli jen prostřednictvím internetu, by se měl setkávat i s přáteli v reálném světě. Patologické používání internetu obvykle vede k izolaci reálného života od osobního. Potřeba internetu nám umožňuje uspokojit některé potřeby, jako jsou potřeba vztahu, sebeaktualizace, jiného stavu vědomí, dosažení profesionální potřeby v určité aktivitě, nebo sexuální potřeba. Internetový svět může být místem, kde je více svobody pro vyjádření. Odlišují se názory, co je nadměrné užívání (a to od 5 do 20 hodin týdně), ale i to, co je normální.

3.6 Extrémně negativní jevy

Za extrémně negativní se považují ty internetové stránky, na kterých je zveřejněno nějaké teroristické hnutí, stránky zabývající se výrobou nelegálních látek (drog, výbušnin), stránky a pornografií spadající do kategorie sexuálních deviací. Takové stránky nás mohou negativně ovlivňovat, člověk sám musí rozhodnout, jestli jim chce věnovat pozornost či nikoliv. Internet nás může natolik ovlivnit, že může být obětí více, například dětská pornografie, pedofilie, znásilnění v cyberprostoru a on-line sebevražda. (Divínová, 2005, s. 64 - 80)

4 MODERNÍ TRENDY V ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACI

S rozvojem informačních a komunikačních technologií došlo k velkému zvýšení komunikace v oblasti internetu a mobilních sítí (GMS). E-komunikace se stala součástí každodenního života skoro každého člověka s přístupem na internet či mobilní síť. (Kopecký, 2007, s. 7)

V praxi komunikaci dělíme na explicitní a implicitní.

„1. Explicitní komunikace – (vnější) – je běžné sdělování zpráv, diskuse, dopisování, rozhovor. Informace jsou přenášeny jasně a zřetelně, stejně jsou i dekodovány.

2. Implicitní komunikace – (vnitřní) – jde o komunikaci činem, projevem, jednáním“. (Reifová, 2004, s. 7)

E-komunikace je závislá na technologickém zabezpečení, je nutné mít hardwarové a softwarové vybavení. E-komunikace je často spojená s věkem a počítačovou gramotností komunikujících. Mezi sebou komunikují lidé různého věku a postavení, což je dáno anonymitou. Lidé jsou zastoupení převážně přezdívkami (nicky), nebo různými postavičkami, človíčky, „obličejíčky“ (avatary).

Základní vlastnosti elektronické komunikace

- a) neřízená,
- b) hromadná,
- c) anonymní,
- d) časově a místně neomezená,
- e) závislá na technologickém zabezpečení,
- f) závislá na počítačové gramotnosti komunikujících.

4.1 Rozdíly mezi běžnou a e-komunikací

Běžná komunikace:

- Základním prostředkem komunikace je mluvený jazyk.
- Uživatelé jsou neanonymní.
- Uživatelé zpravidla navzájem komunikují v omezeném počtu, ve skupinách a jsou omezeni prostorem a časem.

- Dají se využít prostředky neverbální komunikace, jako je mimika, gestika, haptika, proxemika...
- Uživatelé jsou v přímém kontaktu a komunikují bez předchozí přípravy.
- Uživatelé pro komunikaci nepotřebují žádné speciální zařízení.

Elektronická komunikace (E-komunikace):

- Základním prostředkem komunikace je psaný jazyk, menší množství uživatelů využívá jazyk mluvený (Skype...).
- Uživatelé mohou být anonymní.
- Uživatelé mohou současně komunikovat s velkým počtem komunikantů (chat), nejsou omezeni prostorem a časem.
- Neverbální komunikace je nahrazována zástupnými symboly – ikonami.
- Uživatelé komunikují po přípravě, mohou využívat komunikaci bez časového omezení doručení informace, (e-mail, ICQ zpráva, Skype, chat..).
- Uživatelé pro komunikaci potřebují hardwarové a softwarové vybavení.

4.2 Nebezpečné komunikační praktiky

Bulling (týrání) – šikanování a ponižování jednotlivců nebo skupin. Osobní útoky prostřednictvím elektronické komunikace. Příklad: e-mail, SMS..

Cyber stalking (kybernetický lov) – zneužívání online komunikace k obtěžování a zastrašování jednotlivých uživatelů. Oběti jsou pronásledovány a obtěžovány spamem, zanecháváním nepřístojných vzkazů na chatu, zasílání virů apod.

Flaming – vědomé umístění nepřátelských a urážlivých vzkazů na internet s cílem někoho rozzlobit a urazit.

Grooming – chování, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Často se používá ve veřejném chatu.

Krádež identity – trestný čin vydávání se za někoho jiného s pomocí jeho soukromých informací za účelem finančního či jiného zisku.

Phishing – krádež citlivých informací (krádež údajů o platební kartě, krádež jména nebo hesla k nějaké službě). Nejčastější je falešný e-mail odeslaný z naší banky, v němž je požadavek o ověření totožnosti.

Spam - obecný výraz pro hromadně rozesílanou, nevyžádanou elektronickou poštu.

4.3 Typy komunikace

Rozdělení komunikace:

1. Asynchronní komunikace – základními komunikačními nástroji jsou: e-mail a SMS...

E-mail – je to základní komunikační nástroj 21. století. Software pro odesílání a přijímání e-mailů, jsou často implementovány do operačního systému (označují se jako poštovní klienti). Typickým poštovním klientem je Microsoft Outlook. První e-mail byl odeslán v roce 1969. (Kopecký, 2007, s. 7-23)

V překladu to znamená elektronická pošta. Je to způsob odesílání, doručování a přijímání zpráv přes elektronické komunikační systémy. E-mail je ve skutečnosti starší než internet. Elektronická pošta vznikla v roce 1965 jako způsob komunikace více uživatelů. Ray Tomlinson začal v roce 1972 používat znak @ na oddělení jména uživatele od názvu stroje. Dříve nebyly všechny počítače a sítě navzájem síťově propojené, e-mailové adresy musely obsahovat „cestu“ pro zprávu (trasu) mezi počítačem odesílatele a příjemce. Tímto způsobem bylo možné posílat e-maily mezi více sítěmi. Internetové e-mailové zprávy se skládají ze dvou hlavních částí.

Hlavička – příjemce, předmět zprávy, odesílatel, datum. Tělo – samotná zpráva, na konci může obsahovat podpis. K e-mailu je možné přiložit obrázek, nebo jiný soubor. Pokud je ke zprávě přiložen velký soubor, mnoho souborů, nebo program, který by mohl být infikován virem, tak zpráva neprojde ochrannými filtry na doručovací cestě. Každý uživatel musí mít pro příjem zpráv svoji e-mailovou adresu, která identifikuje jeho elektronickou poštovní schránku. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/E-mail>)

SMS a GMS – s rozvojem moderní komunikace vzrostla potřeba mít k dispozici dostupnou a funkční technologii, která umožní snadno předat informaci adresátovi nezávisle na tom, jestli má k dispozici počítač, pevné telefonní připojení apod. Vznikla tak služba – Short Message Service, která funguje v rámci mobilních GMS sítí. Základní vlastností této komunikační technologie je schopnost přenést krátkou textovou zprávu z jednoho telefonního přístroje na jiný.

Technologie SMS umožňuje ovládat služby různých systémů (banky, mobilní operátoři aj.). Snad lze taky převádět peníze na různá konta, dobíjet kredit, nechat zasílat si různé typy zpráv – předpověď počasí, zpravodajství...

Při psaní můžeme postupovat tak, že několikrát zmáčkneme klávesnici, než dostaneme požadované písmeno, nebo použijeme T9. Při psaní zprávy telefon „předvídá“, jaké slovo chceme napsat. Výhoda je v tom, že nemusíme jednu klávesu tisknout dvakrát až třikrát, ale stačí ji stisknout pouze jednou. Při dokončení slova se na displeji objeví předpokládaný tvar slova, nebo nabídka, ze které si můžeme vybrat. Je to díky tomu, že dnešní mobilní telefony mají slovníky, které obsahují zhruba 10 000 slov.

2. Synchronní komunikace – označuje komunikaci, v níž se dorozumívá s okamžitou odezvou v reálném čase. Komunikanti musí být ve stejnou dobu přítomní. Synchronní elektronická komunikace může být realizována prostřednictvím počítačové nebo mobilní sítě. Výběr synchronních komunikačních médií: Rádio (internetové), mobilní telefonie, televize (přímé vstupy), internetová telefonie (Skype), kombinované nástroje – ICQ a další messengery, chat a jiné.

Mobilní telefonie – rozvoj mobilní komunikace má značný růst a rozvoj, obzvláště v posledních letech. V roce 2005 byl v České republice odhad mobilních telefonů na 10,7 milionů. 1 mobilní telefon připadá na každého občana, včetně důchodců a kojenců. Mnoho operátorů poskytuje jak mobilní, tak služby pevných sítí. Příkladem operátorů v ČR jsou O₂, Vodafone a T-Mobile. (Kopecký, 2007, s. 31 - 36)

Mobilní telefon (hovorově mobil). Jeho historie sahá až do počátku 70. let 20. století. Umožňuje spojení s pevnou telefonní sítí, nebo komunikaci mezi různými zeměmi. Mobily podporují hlasové hovory, posílání a přijímání faxů, zpráv (SMS, MMS), obrázků... Mají funkce pro přístup na internet a další, možnosti jako jsou – hry, budík, kalkulačka, hodiny, vibrace aj. Novější mobily mají barevný displej a umožňují posílání MMS (Multimediální zprávy – obrázky, fotografie, tóny, melodie atd). Nejnovější mobily používají přenos radiových vln. Největší prodejce nabízející mobilní telefony je společnost Nokia, Samsung, LG. Naopak značky Motorola a Sony Ericsson jsou čím dál méně oblíbené. Nejnovější mobily mají ve své výbavě rádio, MP3,MP4 přehrávače, připojení k internetu, přijímače GPS (lokalizační služba) a fotoaparát, který se může svými megapixely vyrovnat digitálnímu fotoaparátu. (http://cs.wikipedia.org/wiki/Mobiln%C3%AD_telefon)

Internetová telefonie – levná technologie telefonování prostřednictvím internetové sítě s použitím speciálního programu (např.: Skype). Pro uživatele internetu je

technologie zcela zdarma. Není problém komunikovat prostřednictvím sítí na velké vzdálenosti (i mezi kontinenty). U služby Skype se dá nejen psát, ale i komunikovat pomocí webové kamery. (Kopecký, 2007, s. 38 - 39)

Skype – umožňuje provozovat internetovou telefonii, videohovory i přenos souborů. Země původu je Estonsko. V srpnu roku 2003 byla vydána první veřejná verze programu. To umožňuje uživatelům Skype telefonovat mezi sebou zdarma. Za poplatek lze telefonovat do tradičních telefonních sítí, nebo získat telefonní číslo a přijímat telefonáty z pevných a mobilních sítí. Skype nepodporuje volání na linky záchranného systému (hasiči, policie, nemocnice). (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Skype>)

ICQ a další messengery – jsou velmi populární a jednoduché. Jsou to programy pro zasilání různých typů zpráv, vzkazů apod. Mezi nejoblíbenější typy messengeru patří ICQ (zkratka I seek you = já tě hledám). V současné době je to nejpoužívanější komunikační nástroj na světě. V roce 2001 ICQ použilo více než 100 milionů uživatelů. Počet poslaných zpráv za den je zhruba 400 milionů. ICQ vzniklo v roce 1996. Umožňuje hlasový videohovor. ICQ stejně jako Skype pracuje se systémem emotikonů (smajlíků), umožňuje posílat i „emoční animace“. Uživatelé se na obrazovce objeví animovaná a ozvučená postavička, která vyjadřuje specifickou emoci (stav, náladu) chatujícího uživatele. (Kopecký, 2007, s. 40 - 42)

Program ICQ byl vynalezen izraelskou firmou Mirabilis a vydán v roce 2006. V Česku zajišťuje podporu a oficiální překlad firma a portál Atlas.cz a Centrum.cz. Funkce programu zahrnuje posílání textových zpráv, komunikaci více uživatelů, omezené posílání SMS zpráv zdarma, posílání souborů, vyhledávání uživatelů podle přezdívky nebo jména. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Icq>)

Chat – je uživatelsky zajímavý kvůli své anonymitě diskutérů. Vyvolává velký komunikační potenciál. Základní varianta chatu je textová diskuse, která využívá specifický jazyk. Pro chatování není nutné instalovat přídatný software, protože jsou chaty realizovány přímo v prostředí webových stránek. Příklad: (www.xchat.cz). (Kopecký, 2007, s. 42)

Chat je komunikace nebo rozhovor dvou nebo více lidí prostřednictvím komunikační sítě. Probíhá vždy v reálném čase. Komunikuje se formou psaného textu. Slovo chat se

překládá jako klábosení, pokec, přátelský rozhovor. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chat>)

4.4 Vliv elektronických médií na děti a mládež v ČR

„Média patří jednoznačně k volnému času mládeže, hlavně u mladších dětí. Internet je statisticky na 2. místě za sledováním televize. U mládeže mezi 10-18 lety zabírá sledování televize až 120 min denně“. (Duspiva, 2003, s. 48)

4.5 Negativní důsledky elektronických médií na děti a mládež.

Dělení:

- a) Viditelné a známé obsahové vlivy, které jsou obsaženy v televizi a v rozhlasu. Je to například násilí, sex, krutost a jiné.
- b) Cílené ovlivňování diváka. Sem řadíme vědomou i podprahovou reklamu.

4.6 Vliv elektronické komunikace na děti a mládež

Mnoho výzkumů ukazuje na to, že děti tráví velké množství času u televize, surfováním po internetu, hraním počítačových her a přestávají číst knihy. Neustále se apeluje na rodiče, aby se věnovali svým dětem, aby s nimi trávili více volného času. Musíme brát v úvahu, že dnešní děti vyrůstají v jiných podmínkách, než vyrůstali jejich rodiče. Informační a komunikační technologie se nesmírnou rychlostí neustále rozvíjí a ovlivňuje dnešní mládež.

Proč jsou komunikační technologie pro děti tak přitažlivé?

Jsou velkým zdrojem zábavy, díky tomu překonávají nudu, jsou také zdrojem poučení. Děti lépe a snadněji získávají informace. Umožňují pružnou a okamžitou komunikaci. Odstraňuje bariéry mezi dětmi a dospělými.

Pozitivní vlivy IC technologií na děti a mládež v ČR

ICT ve spojení s internetem umožňují velmi snadno vyhledávat informace, využitelné pro vzdělávání a osobní rozvoj. Umožňuje vzdělávání zábavnou formou. Umožňuje vytvářet různé skupiny s vrstevníky (Chat, ICQ...). Pomáhá rozvíjet logické myšlení uživatelů. Děti mohou získat nové dovednosti, které mohou uplatnit v reálném životě (např.: práce s počítačem).

Negativní vlivy IC technologií na děti a mládež v ČR

Protože je hledání informací na internetu velmi snadné, děti (i dospělí) je velmi často převezmou bez přehodnocení. Velké množství uživatelů tráví před monitorem značné množství času. ICT vyvolávají závislost, způsobují problémy spojené s verbální a sociální komunikací. Mají negativní vliv na fyzický stav dětí (obezita, páteř, zrak, bolest hlavy...). (Kopecký, 2007, s. 48 - 78)

5 FACEBOOK

Byl založen 1. 2. 2004. K 25. 1. 2011 je dostupný v 68 jazycích, včetně češtiny. Země, které nejvíce využívají Facebook na počet obyvatel jsou – USA, Kanada, Spojené království... Je to rozsáhlý, společenský webový systém sociální sítě. Umožňuje komunikaci mezi uživateli, sdílení multimediálních dat (obrázky, videa...), udržuje vztahy mezi uživateli a zábavu. Má zhruba 500 milionů aktivních uživatelů. Zakladatelem je Marek Zuckergerg. Jméno Facebook vzniklo z papírových letáků zvaných Facebooks, které se rozdávají žákům prvních ročníků na amerických univerzitách. Letáky slouží k bližšímu seznámení studentů mezi sebou.

Systém umožňuje komunikaci mezi uživateli pomocí zpráv, diskusních fór, nebo diskusemi, na uživatelských profilech. Umožňuje vkládání a sdílení fotografií, videí, vytvářet akce a zvat na ně přátele, vytvářet různé druhy skupin, hrát hry. Na fotografiích můžeme označit naše přátele, kteří pak oznámení, že se na fotografii nacházejí. Video může mít max. 1024 MB a délku max. 20 minut. Každý uživatel má svoji „Zed“. Na kterou může kdykoliv a cokoliv napsat. Ostatní uživatelé nebo přátelé mohou na tu „Zed“ něco napsat nebo přidat nějaký odkaz. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Facebook>)

5.1 Proč zrovna Facebook

Sociální sítě se začaly rozvíjet už v polovině 90. let minulého století v USA. Byly to sítě, kterými mezi sebou komunikovali studenti. Už v nich se objevily stránky s prvními profily a skupiny přátel. Tyto sítě vydláždily cestu těm dnešním, mezi které patří Facebook, MySpace, LinkedIn, Hi5 a další. Dnešní sociální sítě mají milióny členů a už se neomezují jen na studenty. Některé sítě jsou konkrétněji zaměřené, třeba na různé profese.

Facebook se u nás kvůli češtině používá nejčastěji, ale i ve světě je jednoznačně nejpoužívanější. Je totiž jiný. Jeho zakladatelé jsou bývalí studenti americké Harvardské univerzity, kteří vytvořili síť ze seznamů studentů a z ročenek především proto, aby studentům prvních ročníků usnadnili orientaci v novém prostředí a v životě na univerzitě.

Facebook jako první využíval Harvard, další univerzity byly přidávány postupně. První školy byly takzvané „Břečťanové ligy“, do které patří osm elitních soukromých univerzit. Až pak přibývaly další. Facebook lákal v podstatě všechny, kdo měli možnost se „připojit“. Jasná struktura sítě, z počátku také omezený „pohyb“ pouze po „půdě“

vlastní univerzity, a tedy „přátelení“ pouze se studenty stejné školy, pomohly Facebooku získat mezi uživateli důvěru.

Hlavní myšlenka sociální sítě leží v aktivitě jejích uživatelů. Profily, fotky, videa, vzkazy na zdi, to všechno měly i předchozí sociální sítě, které nakonec odumřely. Facebook přidal novou funkci a tou byl kanál „Vybraných příspěvků“. Příspěvky slouží k zobrazování aktuálních informací přátel. Když někdo z přátel přidá na Facebook novou fotku nebo vzkaz, na vaší stránce se o této aktualizaci zobrazí informace.

Vezmeme-li v úvahu vzrůstající popularitu Facebooku mezi studenty, není divu, že i absolventi chtěli zůstat se svými přáteli a profesory v kontaktu. A jsme krůček od vzniku největší sociální sítě na internetu. Největší skupinu uživatelů donedávna tvořili mladí lidé ve věku do 25 let, nicméně s posunující se věkovou hranicí těch „prvních“ se zvyšuje i věková hranice ostatních uživatelů. V současnosti toto platí zejména pro USA, ale vzhledem k počtu uživatelů z řad českých studentů se stejný trend dá očekávat i u nás. Odhadem mělo v roce 2010 přes 400 miliónů uživatelů na světě (podle odhadů na Facebooku je z toho přes 2 000 000 Čechů) své stránky a denně se přihlašuje 50 % uživatelů. (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 7 - 8)

6 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE

V životě současného člověka stále roste význam mezilidské komunikace. Komunikace může být bezprostřední, tváří v tvář, stále častěji však informace zprostředkují média (sdělovací prostředky). Hromadné sdělovací prostředky umožňují ovlivňování velkých skupin lidí najednou a aktivní zapojení do komunikace. Ve 20. století prošla prudkým vývojem jak tradiční média tištěná (knihy, časopisy), tak média zaměřená na akustické nebo obrazové zpracování informací (film, rozhlas, televize). Značně rozšířila svoji nabídku z hlediska obsahu i metod, zvýšila dosah, vliv a význam. V posledních desetiletí je doplnila média spjatá s rozvojem elektronických technologií (mobilní telefony, počítače, internet).

Rychle a razantně se nové formy komunikace staly součástí denního života. Zasahují do volného času a to na všech úrovních – od individuálního, po celospolečenskou, od místní po světovou – a všechna tato prostředí pomáhají spojovat. Jejich působení má však také odvrácenou stranu: jednak přecenění diváckého a uživatelského přístupu na úkor vlastní aktivity a spoluúčasti, jednak propagaci násilí, šíření pornografie a dalších negativních jevů. Také na tuto stránku musí volnočasová výchova reagovat.

Děti a mladí lidé se s médii denně setkávají v rodině, škole i ve volném čase, získávají informace o světě dospělých i vrstevníků, uspokojují a rozvíjejí svoje zájmy, inspirují se pro nové způsoby oddechu a zábavy, prožívají chvíle napětí, dobrodružství nebo radosti, dosáhnou-li stanoveného cíle a někdy se na mediální tvorbě sami podílejí. Takto se vytvořilo nová, svébytná a významná oblast zájmové činnosti, jejíž rozvoj se předpokládá i do budoucnosti.

6.1 Vývoj a uplatnění médií ve volném čase dětí a mládeže

Možnosti médií se rozvíjejí zrychlujícím se tempem. Poslední desetiletí se stalo obdobím kvantitativního i kvalitativního rozmachu nových informačních a komunikačních technologií a jejich širokého uplatnění ve volném čase u rostoucího počtu dětí a mladých lidí. Běžnému využívání těchto prostředků napomáhají také jejich přenosné modifikace (dnes mobilní telefony zahrnující i fotoaparát a osobní počítače umožňující využívání internetu). Vznik nových prostředků informace a komunikace neruší, avšak mění média již existující i jejich výchovné a volnočasové využívání. Svůj význam si přitom zachovávají tištěná média (zejména knihy a periodika), jejichž budoucnost bývá někdy neprávem zpochybňována.

Můžeme rozlišit různé formy vztahu mezi mladými lidmi a médií:

- Děti a mládež se stávají předmětem zájmu médií určených dospělým – média mluví o dětech.
- Setkávají se s nimi jako uživatelé (čtenáři, posluchači, diváci) – média mluví k dětem.
- Děti sami se podílejí autorsky, organizačně nebo technicky na mediální tvorbě – děti mluví prostřednictvím médií.

6.2 Média o dětech a mládeži pro dospělé

Média vytvářená dospělými přináší informace o stavu a potřebách života a rozvoje mladé generace. Přináší rozbor minulého vývoje nebo současného stavu života a výchovy dětí a mládeže ve volném čase, zobecňují praktickou zkušenost, současný stav i prognózu jejich dalšího vývoje, přináší teoretickou reflexi i metodiku výchovy. Jsou zvláště určeny těm skupinám, jež se věnují dětem a mladým lidem (rodičům, učitelům, vychovatelům, pracovníkům dobrovolných sdružení a sociální sféry i dalším).

6.3 Média o světě, pro děti a mladé lidi

Média se zabývají minulostí, současností i předpokládanou budoucností různých oblastí skutečnosti nebo vědních a zájmových oborů. Mají dosah lokální, regionální, národní i mezinárodní. Formu tištěnou nebo elektronickou. Prostřednictvím interaktivních postupů nejen rozšiřují informace mezi příslušníky mladé generace, nýbrž se stávají také iniciátorem a (spolu) organizátorem jejich individuálních a společenských aktivit.

V posledních letech vznikají v místech, v celostátním i mezinárodním měřítku média vytvářená samými dětmi a mladými lidmi, s cílem informovat o sobě i různých oblastech skutečnosti. Pro dospělé jsou jedním ze zdrojů poznání o životě současné mládeže. Podstatné je, že se učí odkrývat problémy a vyhledávat informace o nich, vyjadřovat svoje názory, po redakčním a technickém zpracování je sdělovat ostatním a přispívat tím k jejich řešení.

Práce v médiích se stává inspirací i pro jejich individuální nebo společné volnočasové aktivity, specifickým prostředkem participace na rozvoji školy, vrstevnické

skupiny, zařízení nebo sdružení volného času, obce i společnosti.

6.4 Pokračování rychlého vývoje médií

Pro současnost je charakteristické rychlé šíření a všestranné využívání elektronických médií. Od poloviny devadesátých let 20. století se datuje prudký vzestup počtu uživatelů mobilních telefonů. Současně se rozšiřují jejich funkce, například o nabídku služby MMS nebo vysílání krátkých videorelací včetně zvukového komentáře. Rychle roste počet uživatelů internetu, již v roce 2003 bylo ve světě 580 milionů (z toho 30 % v USA, kde se v důsledku jeho častého využívání snížil průměrný čas sledování televize o 4,5 hodiny týdně a prakticky se vyrovnal času věnovanému internetu). Z evropských zemí patří na špičku vývoje Švédsko, kde v roce 2003 mělo přístup k internetu 85 % obyvatel. V některých zemích vlády zřizují zvláštní webovou stránku pro komunikaci s mladými občany své země.

Vznikají nebyvalé kombinace poznávacích, herních i praktických aktivit. Například na hannoverském veletrhu bylo v roce 2004 představeno, jak se běžný televizor může stát střediskem zábavy a komunikace s celou škálou on-line služeb: připojení na internet, e-mail, zasílání textových nebo multimediálních zpráv, videotelefon, ukládání televizních programů přímo z elektronického průvodce programem, zpřístupnění části internetu pouze určité skupině uživatelů (např. dětem). Nová média se rychle rozvíjejí také v naší zemi. Počet aktivních mobilních telefonů v roce 2004 dosáhl v ČR počtu jejich obyvatel.

Počítač zajímá již děti předškolního věku. Do tří let se však doporučuje pracovat s ním pouze několik minut, postupně zařazovat hry, sestavovat puzzle, nebo plnit jiné jednodušší úkoly v rozsahu 15 - 20 minut. S vyhledáváním na internetu mají zkušenost až děti školního věku, kdy již mohou provádět širší škálu činností – kromě běžných počítačových her to jsou například: internetové znalostní soutěže pro mládež, dětská seznamka prostřednictvím e-mailu, tzv. webparáda poskytující informace nebo zábavu jednotlivcům, zájmovým kroužkům nebo členům sdružení.

Hodnotový zřetel je aktuální i proto, že média ve volném čase dětí a mládeže působí také nežádoucími vlivy. Časově příliš náročné (každodenní a několikahodinové) využívání médií ve volném času může vést k závislosti na nich nebo způsobuje absenci činností kompenzačních (např. sportovních nebo uměleckých). Média umožňují získávat množství různých informací a operativně navazovat kontakt s dalšími lidmi.

Často se to děje bez zažité osobní zkušenosti a rozvíjení hlubšího vztahu. Žádoucí proto je obsah a metody aktivit volného času koncipovat tak, aby nevedly ke stereotypům, nýbrž podporovaly všestranný rozvoj osobnosti. (Hofbauer, 2004, s. 128 - 138)

7 MOŽNÁ BUDOUCNOST

Uživatelé už nemusí být nutně jen lidé, ale i stroje. Mění se také struktura dotazů, které se už dávno neomezují pouze na dotazy textové. Může to být obrázek, nebo zvuk. Nesmíme zapomenout na software, který umí rozpoznat písničku, která se zrovna line z reproduktorů. Vyhledáváme nejen prostřednictvím klasického PC, ale také pomocí mobilního telefonu, či televize. Podle odborníků se televize během čtyř, pěti let stane naprosto běžným rozhraním pro vyhledávání na Internetu. Ale už dnes je jasné, že na stejný dotaz položený prostřednictvím PC a televize dostaneme jinou odpověď. S tím jak se mění obsah, tak se musí logicky měnit i vyhledávání a vyhledávače. Do hry vstupují sociální měřítka jako například Facebook Likes. S obrovským nárůstem objemu obsahu je také potřeba nově definovat, co je spam.

Google spustil nový program (Machine Transcription), který umí analyzovat videa, poznat mluvenou řeč, přepsat ji do textu. Zatím funguje pro angličtinu, ale je to jedna z cest, která může do budoucna přinést opravdové hledání ve videích. Existuje technologie na rozpoznání hlasu či hlasovém vyhledávání, které funguje dobře i v češtině. Google experimentuje s tím, jak dostat hlasové vyhledávání i na klasické PC a notebooky. Přemýšlí se o tom, zda by šlo používat vůni. Údajně ano, ale bylo by to příliš drahé. (<http://www.lupa.cz/clanky/vime-kam-se-bude-ubirat-vyhledavani-na-internetu/>)

7.1 Rozpoznávání obličejů

Technologie automatického rozpoznávání obličejů je na Facebooku. Facebook brzy dokáže projít všechny uložené fotografie a najít tam ty, na kterých jste vy, zcela a automaticky. (<http://www.lupa.cz/clanky/facebook-tyden-automaticke-rozpoznavani-obliceje/>)

7.2 Vytápění počítačem

„I v další technologické vizi se IBM věnuje energii – představuje nápad využít tepla, které vzniká v elektronických zařízeních coby nevídaný odpad, k dalšímu zpracování. Teplo ze serverovny, které dnes představuje problém, by mohlo vytápět kanceláře či ohřívat vodu.“ (<http://www.lupa.cz/clanky/pythie-2011-vestby-pro-nadchazejici-rok/>)

8 PRAKTICKÁ ČÁST

Moderní komunikační prostředky jsou součástí našeho každodenního života. Zasahují do života malých dětí a mládeže. Jsou využívány v přípravě do školy, běžné komunikaci přátel, zábavě, nebo jen k zaplnění volného času. Většina dospělých si uvědomuje, že jejich potomci tráví mnoho času u počítače, kde hrají hry, nebo jen tak „brouzdají“ po internetu. Méně času tráví s přáteli a v přírodě. Abychom mohli tvrdit, že dnešní mládež tráví čas u počítače, je třeba si naše tvrzení ověřit. Proto jsem se v praktické části bakalářské práce zaměřila na to, jaké komunikační sítě a prostředky používá dnešní mladá generace, kolik času tráví u svých počítačů.

8.1 Výzkumné šetření

Pro výzkumnou část jsem zvolila explorativní metodu. Samotný výzkum jsem realizovala v měsíci lednu 2011 formou dotazníkového šetření. Výzkum jsem uskutečnila u žáků druhého stupně základní školy Aloise Štěpánka Dolany a na střední průmyslové škole strojnické v Olomouci. Dotazník (viz. příloha 1) byl dětem předán prostřednictvím ředitelky základní školy a magistry Martiny Smičkové, které byly předem seznámeny s jeho obsahem a se způsobem vyplňováním. Dotazník byl vyplňován anonymně a tvoří ho 10 otázek. Vybranou odpověď měli studenti zaškrtnout. Otázky byly formulovány tak, aby bylo možné dosažení stanovených cílů bakalářské práce. Výsledky dotazníku budou pro lepší přehlednost zpracovány do tabulek a doplněny o grafy.

8.2 Formulace hypotéz

Pracovní hypotéza 1: Předpokládám, že žáci ze základní školy píšou více dopisů, než žáci ze střední školy.

Pracovní hypotéza 2: Domnívám se, že zhruba stejný počet žáků ze základní školy používá kredit nebo paušál, ve svém mobilním telefonu, stejně jako žáci ze střední školy.

Pracovní hypotéza 3: Myslím si, že žáci základní školy mají menší měsíční náklady za mobilní telefon, než žáci střední školy.

Pracovní hypotéza 4: Předpokládám, že žáci ze základní školy pošlou méně SMS za týden, než žáci ze střední školy.

Pracovní hypotéza 5: Domnívám se, že žáci ze základní školy tráví méně času u počítače, než žáci ze střední školy.

Pracovní hypotéza 6: Myslím si, že žáci ze základní školy používají stejné komunikační prostředky, jako žáci ze střední školy.

Pro ověřování hypotéz se používají statistické testy významnosti. „Jsou to postupy (procedury), pomocí nichž ověřujeme, zda mezi proměnnými existuje vztah (závislost, rozdíl). Jestliže na základě provedeného testu významnosti rozhodneme, že určitý výsledek šetření je statisticky významný (signifikantní), znamená to, že je velmi nepravděpodobné, že by tento výsledek byl způsoben pouhou náhodou.“ (Chráska, 2003, s. 78)

Jelikož jsem výzkum realizovala formou dotazníkového šetření, bude vhodné využít test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. „Tohoto statistického testu významnosti je možno využít např. v případech, kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy, jež byly změněny na úrovni nominálního (popř. ordinálního) měření. Tato situace je častá např. při zpracování výsledků dotazníkových šetření.“ (Chráska, 2003, s. 90)

Jak dále Chráska (2003, s. 91 – 92) uvádí, výsledky dotazníkového šetření se zapíší do tzv. kontingenční tabulky. Údaje v tabulce (bez závorek) vyjadřují četnost žáků, kteří odpovídali na otázku. Dříve než začneme řešit test nezávislosti chí-kvadrát, formulujeme nulovou a alternativní hypotézu.

„Nulová hypotéza H_0 je předpoklad (domněnka), že mezi sledovanými jevy není vztah (souvislost, rozdíl). Alternativní hypotéza H_A je předpoklad (domněnka), že mezi sledovanými jevy je vztah (souvislost, rozdíl).

Poté vypočítáme očekávanou četnost O , pro každé pole kontingenční tabulky. Očekávané četnosti jsou uvedeny v závorkách. Očekávaná četnost se vypočítá tak, že vynásobíme marginální četnost (tj. součty četností v řádcích a sloupcích tabulky) a součin dělíme celkovou četností. Dále stanovíme testové kritérium χ^2 , které vypočítáme jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

„Vypočítaná hodnota χ^2 je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou. Pro posouzení vypočítané hodnoty χ^2 je třeba určit počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria. Pro tabulku o r řádcích a s sloupcích se určí počet stupňů volnosti podle vztahu $f = (r - 1) \times (s - 1)$, kde r je počet řádků v kontingenční tabulce a s je počet sloupců v kontingenční tabulce.“ (Chráska, 2003, s. 92)

Hodnotu χ^2 srovnáme s kritickou hodnotou tohoto testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 a příslušný počet stupňů volnosti f (tabulka kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát. Viz. tabulka 2.) Jestliže je vypočítaná hodnota testového kritéria větší nebo rovna kritické hodnotě, pak odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu.

8.3 Ověřování hypotéz

H_{10} : Mezi četnosti žáků, kteří píšou dopisy na základní, a střední škole není statisticky významný rozdíl.

H_{1A} : Mezi četnosti žáků, kteří píšou dopisy na základní a střední škole je statisticky významný rozdíl.

Základní škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 12,072$.

Počet stupňů volnosti $f = 1$

TABULKA 1 : Kontingenční tabulka pro ověření pracovní hypotézy H_1 .

Základní škola: 1. Píšeš někomu dopisy?

	P	O	P - O	(P - O)²	(P - O)² / O
Ano	15	28	- 13	169	6,036
Ne	41	28	13	169	6,036
Σ	Σ 56	Σ 56	-	-	<u>12,072</u>

Střední škola: 1. Píšeš někomu dopisy?

	P	O	P – O	(P – O)²	(P – O)² / O
Ano	21	72	- 51	2601	36,125
Ne	123	72	51	2601	36,125
Σ	Σ 144	Σ 144	-	-	<u>72,250</u>

Střední škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 72,250$.

Počet stupňů volnosti $f = 1$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách (viz. příloha 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Pro srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria s hodnotou kritickou zjistíme, že vypočítaná hodnota je větší a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní jak pro základní, tak pro střední školu.

H_{20} : Mezi četností žáků, kteří používají ve svém mobilním telefonu paušál, nebo kredit není statisticky významný rozdíl.

H_{2A} : Mezi četností žáků, kteří používají ve svém mobilním telefonu paušál nebo kredit je statisticky významný rozdíl.

Základní škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 12,072$.

Počet stupňů volnosti $f = 1$

Při mém výzkumu se ukázalo, že všichni oslovení žáci ze základní a střední školy vlastní mobilní telefon.

TABULKA 2 : Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H2.

Základní škola: 2. Máš kredit nebo paušál?

	P	O	P – O	(P – O)²	(P – O)² / O
Kredit	41	28	13	169	6,036
Paušál	15	28	- 13	169	6,036
Σ	Σ 56	Σ 56	-	-	<u>12,072</u>

Střední škola: 2. Máš kredit nebo paušál?

	P	O	P – O	(P – O)²	(P – O)² / O
Kredit	70	72	- 2	4	0,056
Paušál	74	72	2	4	0,056
Σ	Σ 144	Σ 144	-	-	<u>0,112</u>

Střední škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 0,112$.

Počet stupňů volnosti $f = 1$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Pro srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria s hodnotou kritickou zjistíme, že vypočítaná hodnota pro základní školu je větší a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Vypočítaná hodnota pro střední školu je menší, proto odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu.

H3₀: Nejsou statisticky významné rozdíly v nákladech za mobilní telefon mezi žáky ze základní a střední školy.

H3_A: Jsou statisticky významné rozdíly ve vynaložených financích za mobilní telefon mezi žáky základní a střední školy.

Základní škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 32,715$.

Počet stupňů volnosti $f = 3$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

TABULKA 3 : Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H3.

Základní škola: 3. Kolik korun měsíčně platíš za mobil?

	P	O	P - O	(P - O)²	(P - O)² / O
200	30	14	16	256	18,286
300	17	14	3	9	0,643
400	2	14	- 12	144	10,286
Více	7	14	- 7	49	3,500
Σ	Σ 56	Σ 56	-	-	<u>32,715</u>

Střední škola: 3. Kolik korun měsíčně platíš za mobil?

	P	O	P - O	(P - O)²	(P - O)² / O
200	80	36	44	1936	53,778
300	35	36	- 1	1	0,028
400	14	36	- 22	484	13,444
Více	15	36	- 21	441	12,250
Σ	Σ 144	Σ 144	-	-	<u>79,500</u>

Střední škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 79,500$.

Počet stupňů volnosti $f = 3$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Pro srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria s hodnotou kritickou zjistíme, že vypočítaná hodnota je větší a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní jak pro základní, tak pro střední školu.

H₄₀: Mezi četností žáků, ze základní a střední školy, kteří pošlou určitý počet SMS za týden není statisticky významný rozdíl.

H_{4A}: Mezi četností žáků, ze základní a střední školy, kteří pošlou určitý počet SMS za týden je statisticky významný rozdíl.

Základní škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 31,875$.

Počet stupňů volnosti $f = 3$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

TABULKA 4 : Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H₄.

Základní škola: 4. Kolik SMS pošleš za týden?

	P	O	P - O	(P - O)²	(P - O)² / O
Do 15	32	14	18	324	23,143
Do 25	11	14	- 3	9	0,643
Do 40	7	14	- 7	49	3,500
Více	6	14	- 8	64	4,571
Σ	Σ 56	Σ 56	-	-	<u>31,875</u>

Střední škola: 4. Kolik SMS pošleš za týden?

	P	O	P – O	(P – O)²	(P – O)² / O
Do 15	58	36	22	484	13,444
Do 25	38	36	2	4	0,111
Do 40	27	36	- 9	81	2,250
Více	21	36	- 15	225	6,250
Σ	Σ 144	Σ 144	-	-	<u>22,055</u>

Střední škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 22,055$.

Počet stupňů volnosti $f = 3$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Pro srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria s hodnotou kritickou zjistíme, že vypočítaná hodnota je větší a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní jak pro základní, tak pro střední školu.

H₀: Mezi četností žáků ze základní a střední školy v trávení času u počítače není statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi četností žáků ze základní a střední školy v trávení času u počítače je statisticky významný rozdíl.

Základní škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 12,286$.

Počet stupňů volnosti $f = 3$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

TABULKA 5 : Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H5.

Základní škola: 5. Kolik hodin denně trávíš u počítače?

	P	O	P – O	(P – O)²	(P – O)² / O
2h	25	14	11	121	8,643
3h	13	14	- 1	1	0,071
4h	9	14	- 5	25	1,786
Více	9	14	-	25	1,786
Σ	Σ 56	Σ 56	-	-	<u>12,286</u>

Střední škola: 5. Kolik hodin denně trávíš u počítače?

	P	O	P – O	(P – O)²	(P – O)² / O
2h	57	36	21	441	12,250
3h	40	36	4	16	0,444
4h	23	36	- 13	169	4,694
Více	24	36	- 12	144	4,000
Σ	Σ 144	Σ 144	-	-	<u>21,388</u>

Při mém výzkumu se ukázalo, že všichni oslovení žáci ze základní a střední školy vlastní počítač.

Střední škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 21,388$.

Počet stupňů volnosti $f = 3$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Pro srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria s hodnotou kritickou zjistíme, že vypočítaná hodnota je větší a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní jak pro základní, tak pro střední školu.

H_{60} : Mezi četností žáků ze základní a střední školy v používání komunikačních prostředků není statisticky významný rozdíl.

H_{6A} : Mezi četností žáků ze základní a střední školy v používání komunikačních prostředků je statisticky významný rozdíl.

Základní škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (7 - 1) \times (2 - 1) = 6$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 64,500$.

Počet stupňů volnosti $f = 6$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

TABULKA 6 : Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_6 .

Základní škola: 6. Jaké využíváš komunikační prostředky?

	P	O	P - O	(P - O)²	(P - O)² / O
Facebook	50	28	22	484	17,286
Skype	41	28	13	169	6,036
E-mail	42	28	14	196	7,000
ICQ	32	28	4	16	0,571
Badoo	12	28	- 16	256	9, 143
Xchat	10	28	- 18	324	11,571
Seznamka	9	28	- 19	361	12,893
Σ	Σ 196	Σ 196	-	-	<u>64,500</u>

Střední škola: 6. Jaké využíváš komunikační prostředky?

	P	O	P - O	$(P - O)^2$	$(P - O)^2 / O$
Facebook	124	71	53	2809	39,563
Skype	92	71	21	441	6,211
E-mail	116	71	45	2025	28,521
ICQ	105	71	34	1156	16,282
Badoo	23	71	- 48	2304	32,451
Xchat	19	71	- 52	2704	38,085
Seznamka	18	71	- 53	2809	39,563
Σ	$\Sigma 497$	$\Sigma 497$	-	-	<u>200,676</u>

Střední škola: Vypočítáme testové kritérium χ^2 jako součet vypočítaných hodnot $(P - O)^2 / O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Určíme počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria $f = (r - 1) \times (s - 1)$. $f = (7 - 1) \times (2 - 1) = 6$.

Z tabulky je patrné, že testové kritérium $\chi^2 = 200,676$.

Počet stupňů volnosti $f = 6$

Pro daný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti najdeme v tabulkách kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Pro srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria s hodnotou kritickou zjistíme, že vypočítaná hodnota je větší a proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní jak pro základní, tak pro střední školu.

8. 4 Grafy

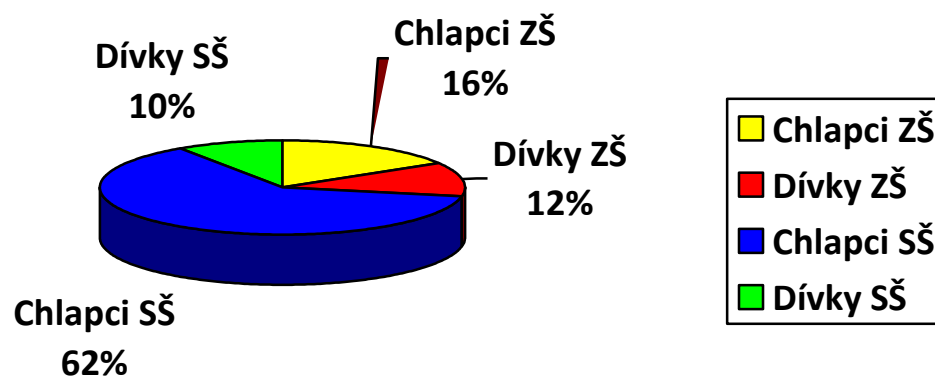
Mého dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 200 studentů ze základní a střední školy. Ze základní školy jich bylo 56 a to 33 chlapců a 23 dívek. Ze střední školy se zúčastnilo 144 žáků, z toho 125 chlapců a dívek 19.

$$x = 100 \times 33 = 3300 \quad 3300 : 200 = 16,5 \% \text{ chlapců ZŠ.}$$

$$x = 100 \times 23 = 2300 \quad 2300 : 200 = 11,5 \% \text{ dívek ZŠ.}$$

$$x = 100 \times 125 = 12500 \quad 12500 : 200 = 62,5 \% \text{ chlapců ZŠ.}$$

$$x = 100 \times 19 = 1900 \quad 1900 : 200 = 9,5 \% \text{ dívek SŠ.}$$

Výzkumu se zúčastnili studenti 7., 8., a 9. ročníku základní školy a studenti 1., 2., a 3. ročníku střední školy. V 7. ročníku základní školy bylo 24 studentů, v 8. ročníku 12 a v 9. ročníku 20 studentů. V 1. ročníku střední školy mi dotazník vyplnilo 44 studentů, ve 2. ročníku 50 a ve 3. ročníku také 50 studentů.

$$x = 100 \times 24 = 2400 \quad 2400 : 200 = 12 \% \text{ studentů 7. ročníku ZŠ.}$$

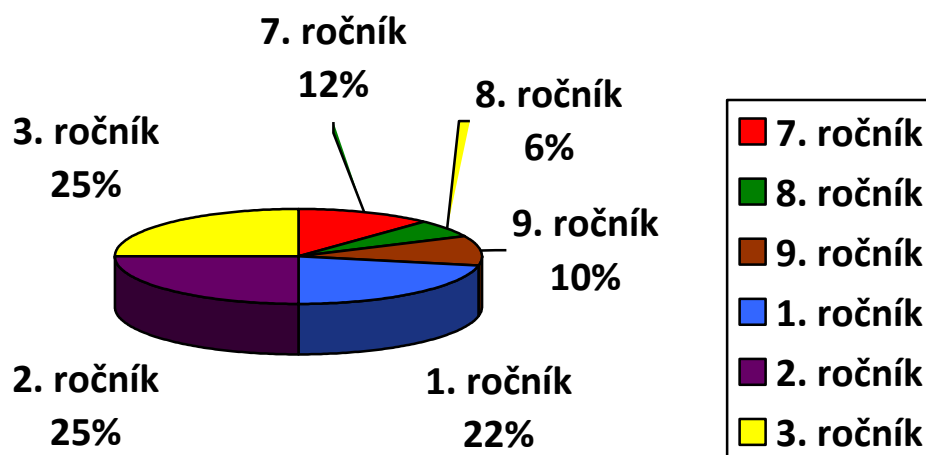
$$x = 100 \times 12 = 1200 \quad 1200 : 200 = 6 \% \text{ studentů 8. ročníku ZŠ.}$$

$$x = 100 \times 20 = 2000 \quad 2000 : 200 = 10 \% \text{ studentů 9. ročníku ZŠ.}$$

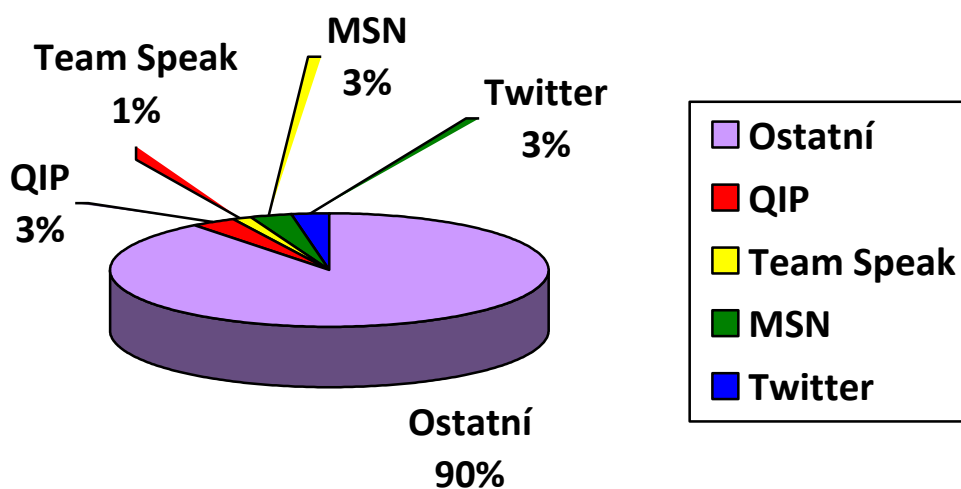
$$x = 100 \times 44 = 4400 \quad 4400 : 200 = 22\% \text{ studentů 1. ročníku SŠ.}$$

$$x = 100 \times 50 = 5000 \quad 5000 : 200 = 25 \% \text{ studentů 2. ročníku SŠ.}$$

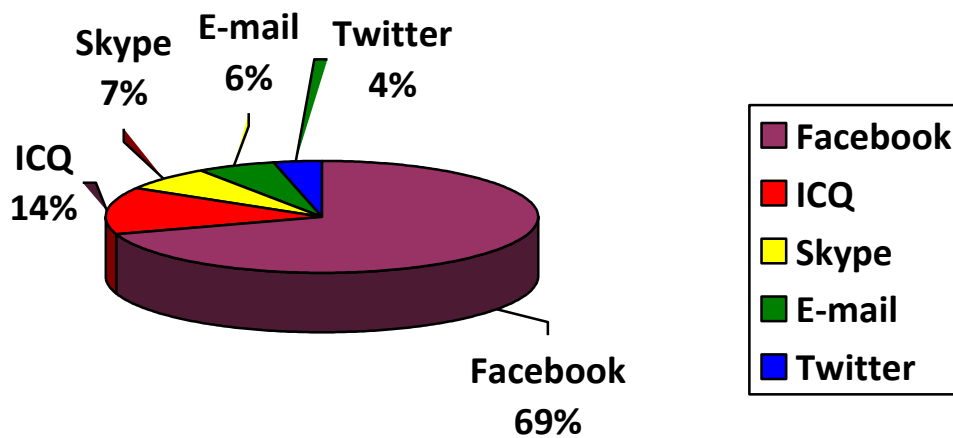
$$x = 100 \times 50 = 5000 \quad 5000 : 200 = 25 \% \text{ studentů 3. ročníku SŠ.}$$

Děti odpovídaly na otázku: „Pokud používáš ještě jiný komunikační prostředek, (než mám uveden v tabulce 6), tak napiš jaký“. Z celkového počtu 200 oslovených dětí používá pouhých 22 dětí ještě jiné komunikační prostředky. Devadesát procent dětí užívá již zmíněné prostředky, 3 % užívají mimo jiné Twitter, MSN, QIP. A pouhé 1 % Team Speak.

Při poslední otázce měli dotazovaní vybrat, který komunikační prostředek používají nejčastěji. Nejpoužívanější je Facebook, používá ho 69 % dětí. Další zastoupení: ICQ 14 %, Skype 7 %, E-mail 6 % a Twitter 4 %.

ZÁVĚR

Moderní komunikační prostředky, jak už bylo uvedeno v úvodu práce, nás velmi ovlivňují a to především dnešní děti a mládež. Pokroky techniky se neustále vyvíjejí a budeme se s nimi setkávat i nadále. Z teoretické části jsme se dozvěděli, jak vznikla komunikace a jak se postupem času vyvíjela. Nejpoužívanější komunikace v dnešní moderní době je prostřednictvím internetu. Popsali jsme si jeho funkci, rizika, nežádoucí aktivity, závislost a negativní dopad na jedince. Dále jsem uvedla rozdíly mezi běžkou a elektronickou komunikací a vyjmenovala jsem nějaké typy komunikace. Popsali a rozebrali jsme si nějaké elektronické komunikační sítě a prostředky, které se dají v elektronické komunikaci využít. Jako například Facebook, E-mail, Skype, ICQ, nebo třeba mobilní telefon. Víme, že moderní komunikační prostředky mají pozitivní přínos pro lidstvo, hlavně díky své rychlosti a dostupnosti. Ale měli bychom si dávat pozor na to, kolik hodin věnujeme sledování různých věcí na internetu a jak moc nás to ovlivňuje a především naše děti a mládež. Rodiče by se měli více věnovat svým potomkům a nepřenechávat výchovu moderní elektronické době. Dále jsem ve své práci poukázala na to, jaké negativní důsledky a změnu chování může vyvolat nadměrné používání sociálních a elektronických sítí. Jako zajímavost jsem se pokusila zjistit, jaké vymoženosti a novinky nás v následujících letech možná potkají.

V praktické části jsem pomocí dotazníkového šetření zjišťovala, kolik času tráví děti základní a střední školy doma u svých počítačů, jaké komunikační prostředky nejvíce používají. Zjišťovala jsem, zda vůbec ještě někdo vezme obyčejnou propisku a papír a napíše dopis, nebo jestli posílají už jen SMSky. Dále mě zajímalo, kolik měsíčně za ně utrácí a kolik jich zhruba pošlou za jeden týden.

POUŽITÁ LITERATURA

Monografické publikace

DIVÍNOVÁ, R. *Cybersex: Forma internetové komunikace*, Praha : Triton, 2005. 167 s. ISBN 80-7254-636-8.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

HOCH, A. A. *Vynálezy, které změnilý svět*. 3. vyd. Praha : Mladá fronta, 1959. 361 s.

CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice: Základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. 198 s. ISBN 80-244-0765-5.

JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. 1. vyd. Praha : Portál, 2009. 413 s. ISBN 978-80-7367-466-3.

KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. 1. vyd. Olomouc : Hanex, 2007. 100 s. ISBN 978-80-85783-78-0.

KULHÁNKOVÁ, H., ČAMEK, J. *Fenomén facebook*. 1. vyd. Kladno : Neopalladium s.r.o., 2010. 128 s. ISBN 978-80-904764-0-0.

MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha : Votobia, 2003. 261 s. ISBN 80-7220-157-3.

REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004.

Internetové zdroje

Wikipedie [online]. 2011 [cit. 2011-02-10]. Facebook. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Facebook>>.

Wikipedie [online]. 2011 [cit. 2010-10-11]. E-mail. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/E-mail>>.

Wikipedia [online]. 2010-10-11 [cit. 2011-04-01]. Mobilní telefon. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mobiln%C3%AD_telefon>.

Wikipedia [online]. 2010-11-11 [cit. 2011-04-01]. Skype. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Skype>>.

Wikipedia [online]. 2010 [cit. 2010-10-11]. Chat. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chat>>.

Wikipedia [online]. 2010 [cit. 2010-02-10]. Icq. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Icq>>.

Radio TV [online]. 18.08.2003 [cit. 2011-02-21]. Vliv elektronických médií na děti a mládež - ČR v roce 2003. Dostupné z WWW: <<http://www.radiotv.cz/televize-clanky/2163/vliv-elektronicky-ch-medii-na-deti-a-mladez---cr-v-roce-2003.html>>.

Lupa [online]. 26. 1. 2011 [cit. 2011-02-01]. Víme, kam se bude ubírat vyhledávání na Internetu. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/vime-kam-se-bude-ubirat-vyhledavani-na-internetu/>>.

Lupa [online]. 20. 12. 2010 [cit. 2011-02-01]. Facebook týden: automatické rozpoznávání obličeje. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/facebook-tyden-automaticke-rozpoznavani-obliceje/>>.

Lupa [online]. 3. 1. 2011 [cit. 2011-02-01]. Pýthie 2011: věštby pro nadcházející rok. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/pythie-2011-vestby-pro-nadchazejici-rok/>>.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník
2. Tabulka kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát

Vážení žáci a studenti, žádám vás o vyplnění anonymního dotazníku, který mi bude sloužit jako podklad pro moji bakalářskou práci. Odpověď, kterou zvolíte, zaškrtněte do příslušného políčka. Vyberte vždy jen 1 variantu. U otázky č. 8 napište pořadí od nejvíce používaného, po nejméně používané. (Př. Nejvíce používám ICQ, proto přiřadím č. 1).

Pohlaví : Muž Žena

Věk : -----

Ročník : ZŠ 7. 8. 9.

SŠ 1. 2. 3.

1. Píšeš někomu dopisy? Ano Ne

2. Vlastníš mobilní telefon? Ano Ne

3. Máš kredit nebo paušál? Kredit Paušál

4. Kolik korun měsíčně platíš za mobil? 200 300 400 Více

5. Kolik SMS pošleš za týden? do 15 do 25 do 40 Více

6. Máš doma počítač? Ano Ne

7. Kolik hodin denně sedíš u počítače? 2h 3h 4h Více h

8. Jaké komunik. prostředky používáš? Facebook Skype E-mail ICQ

Badoo Xchat Seznamka

9. Pokud používáš ještě něco jiného, tak napiš co. -----

10. Který z těchto komunikačních prostředků používáš nejčastěji? -----
(Vyber jenom 1).

Děkuji za vyplnění dotazníku. Hezký den vám přeje bývalá studentka vaší školy ☺.

Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát

Stupně volnosti	Hladina významnosti	
	0,05	0,01
1	3,841	6,635
2	5,991	9,210
3	7,815	11,341
4	9,488	13,277
5	11,070	15,086
6	12,592	16,812
7	14,067	18,475
8	15,507	20,090
9	16,919	21,666
10	18,307	23,209
11	19,675	24,725
12	21,026	26,217
13	22,362	27,688
14	23,685	29,141
15	24,996	30,578
16	26,296	32,000
17	27,587	33,409
18	28,868	34,805
19	30,144	36,191
20	31,410	37,576
21	32,671	38,932
22	33,924	40,289
23	35,172	41,638
24	36,415	42,980
25	37,652	44,314
26	38,885	45,642
27	40,113	46,963
28	41,337	48,278
29	42,557	49,588
30	43,773	50,892

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Vobořilová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	RNDr. Evžen Růžička, CSc.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Děti a moderní komunikační prostředky
Název v angličtině:	Children and Modern Communication Technology
Anotace práce:	Bakalářská práce “Děti a moderní komunikační prostředky“ pojednává o problematice negativního působení moderních prostředků na dnešní mládež. Jejím cílem je poukázat na velké množství trávení dětí u počítačů, nebezpečí moderní technologie a na negativní změny v chování u dětí. Dále je uvede vývoj komunikačních prostředků od historie, až po plánovanou budoucnost.
Klíčová slova:	Komunikační prostředky, volný čas dětí a mládeže, masová média, elektronická komunikace, internet, ICQ, Skype, E-mail, mobilní telefon, Facebook
Anotace v angličtině:	Thesis “Children and the modern means of communication“ deals with the the issue of negativ effects of modern equipment on today's youth. Its aim is to show the large number of children spending time in front of computers, the dangers of modern technology and negative changes in children's behaviour. In addition, stated further is means of communication development from history to planned future.
Klíčová slova v angličtině:	Means of communication, free time of children and youth, mass media, online communication, internet, ICQ, Skype, E-mail, cell phone, Facebook
Přílohy vázané v práci:	1. Dotazník 2. Tabulka kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát
Rozsah práce:	48 s.
Jazyk práce:	CZ